

І. І. Грубчак
магістрант ННІ педагогіки (Магістратура 8.18010020
"Управління навчальним закладом" Житомирського
державного університету імені Івана Франка, м.
Житомир) e-mail: innagrubchak@gmail.com

Організація діяльності в дошкільному навчальному закладі на засадах акмеологічного підходу

У статті висвітлено бачення організації управління діяльності в дошкільному навчальному закладі на засадах акмеологічного підходу, зосереджена увага на впровадженнях даного підходу у процесі формування конкурентоспроможності дошкільного навчального закладу. Виокремлено компоненти акмеологічного підходу, обґрунтовано значення конкурентоспроможності дошкільного навчального закладу у сучасних умовах ринкової економіки.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що багато науковців та практиків на етапі реформування освіти зосереджують увагу на підготовці висококваліфікованих кадрів усіх рівнів освітніх закладів. Оскільки питанню висвітлення акмеологічного підходу в управлінській діяльності ДНЗ приділена недостатня увага, тому нами було обрана тема нашого дослідження: "Організація діяльності в дошкільному навчальному закладі на засадах акмеологічного підходу".

Мета статті: метою статті є висвітлення суті акмеологічного підходу та значення його для здійснення управлінської діяльності в дошкільному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Визначальний внесок у становлення акмеології як самостійного наукового напрямку зробили російські дослідники. Термін "акмеологія" ввів у науковий обіг у 1928 р. відомий психолог М. Рибников, теоретичні засади цієї наукової дисципліни обґрунтували Б. Ананьєв, О. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна, С. Рубінштейн. У дослідженнях О. Анісімова, В. Зазикіна, А. Деркача, Г. Михайлова, Г. Семенова встановлено, що акмеологія вирішує кілька груп завдань: наукове висвітлення феноменології акме, розробка теоретико-методологічних засад акмеології; вивчення загальних і часткових закономірностей досягнення акме; виявлення умов і чинників, що сприяють або перешкоджають руху до акме й досягненню вершин у розвитку; розробка власне акмеологічних методів дослідження й розвитку особистості; розробка акмеологічних моделей професіоналізму й професіонала для різних класів професійної діяльності; створення власне акмеологічних технологій прогресивного розвитку особистості й професіоналізму; проведення конкретних прикладних акмеологічних досліджень. Наукові роботи акмеологічного напрямку виконували українські (Л. Орбан-Лембрик, С. Пальчевський) та білоруські

(М. Кухарєв, Н. Вишнякова) вчені, які орієнтувались переважно на акмеологічні ідеї своїх російських колег [1].

Вищий професіоналізм і творча майстерність фахівців – один з найважливіших людських ресурсів. У цьому контексті особливого значення набуває нова інтеграційно-комплексна наука акмеологія, яка вивчає закономірності і технології розвитку професіоналізму і творчості. Акмеологія розглядає максимальну досконалість як вершину розвитку діяльності, а вершина грецькою – акме. При цьому під акме розуміється такий стан індивідуума, при якому досягається найвищий результат його діяльності, а не процес руху до цього стану. Закономірною і обов'язковою умовою успішної реалізації цього завдання є забезпечення випереджального розвитку дошкільної освіти. Сьогодні у світі лідерами є країни, які обрали моделі інноваційного розвитку, пріоритетного значення в політиці цих країн набувають інвестиції в людину, її творчий, науковий, інтелектуальний потенціали. У зв'язку з цим головною метою будь-якого освітнього закладу, незалежно від рівня управління, є підготовка конкурентоспроможної особистості, здатної витримати відбір на ринку праці. Саме завдяки проблемам конкуренції та конкурентоспроможності дошкільні освітні заклади прагнуть бути кращими серед кращих. Досягнення цієї мети можливе лише за умови створення конкурентоспроможної управлінської команди. Нововведення ніколи не були ефективними, якщо були справою однієї людини. Це – результат спільної, напруженої співпраці колективу та керівника, яка вимагає не тільки зусиль від кожного впроваджувача ідеї, а й творчого ставлення до праці, бажання працювати колективно, в команді, прагнення до кращих результатів, зацікавленість у впровадженні.

В умовах докорінної зміни українського суспільства перед освітою і освітянами постає гостра необхідність якісно нових підходів до організації і змісту освітньої діяльності. Акмеологія як інтегрована наука нової галузі знань людинознавства зумовила зародження нових акмеологічних напрямів, зокрема педагогічної та дошкільної акмеології.

Переорієнтація освіти на особистість учня вимагає реалізації найважливіших принципів акмеології як науки та методів досягнення акме [2].

Самоорганізація індивідуальності (як єдність індивіда, особистості і суб'єкта діяльності) складається з двох процесів – самопідготовки і самореалізації. Самопідготовка означає формування творчого потенціалу індивідуальності, а самореалізація – втілення цього потенціалу в життя. У свою чергу, самопідготовка складається з двох процесів – самоосвіти і самовиховання. Перша передбачає набуття таких знань і навичок, які обрані індивідуально людиною. Другий – розвиток таких моральних якостей, які не гарантуються соціальним середовищем, в якому розвивається особистість. Особливо значущими є виховання таких якостей, що дають можливість протистояти, перемагати труднощі і досягати поставленої мети. Ще важливішим є двоїстість процесу самореалізації як комбінації самоактуалізації і самоутвердження. Самоактуалізація передбачає одержання

результату, що становить для особистості найвищу цінність. Але цього недостатньо для повної самореалізації. Другий крок полягає в тому, аби досягти громадського суспільно визнаного результату. Тільки після цього можна переконатись в його значущості і не лише для конкретного індивідууму, а й для соціуму. Без громадського визнання результату індивідуальної діяльності самореалізація неможлива.

Акмеологічний підхід дає змогу здійснювати комплексне дослідження та створення цілісності людини, коли її індивідуальні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, усіх можливих взаємозв'язках та опосередкуваннях для того, щоб сприяти їй у досягненні вершин. У сучасних умовах змінюється роль вихователя: він виступає не як носій знань, а як той, хто передає досвід, той, хто супроводжує навчання, взаємодіє з учасниками процесу виховання. Кожен сучасний вихователь має добре пам'ятати відомий постулат Кембриджського університету "It is impossible to teach, but one can learn" ("Навчити не можна – можна навчитися") [3].

Ідеться про необхідність самостійного навчання, вироблення здатності до самоорганізації та планування часу, відповідальності, комунікабельності, уміння працювати в команді й найголовніше – уміти застосовувати знання. Вихованець не повинен отримувати готові знання, він має їх здобувати самостійно й зрозуміти, як діяти, щоб досягти результату, успіху. Набуває значення пошук шляху вирішення проблеми. Для цього дитина має діяти творчо й самостійно. Якщо головним завданням вихователя була підготовка вихованця до майбутнього життя, то на сьогодні педагог має усвідомити, що життя в дитячому садку і є самим життям дитини. Дитсадок є простором можливостей і реалізації потреб та інтересів, культури, життя й самовизначення дитини. Не варто готувати до найближчого майбутнього, варто вчити досягти успіху. Головною метою навчання має лишатися не просто здобуття знань, а оволодіння життєвими компетенціями, соціальними й життєвими ролями, розуміння знання як засобу, інструменту для розв'язання проблем особистісних та соціальних. Для створення основи акмеологічного зростання вихованців педагог має спочатку вивчити потенційні можливості кожного, їхні інтереси. Це дасть змогу пропонувати дітям цікаві доступні завдання з поступовим ускладненням так, щоб кожний зміг реалізувати свої можливості й окреслити перспективу подальшого росту. При акмеологічному підході організації навчання домінує проблематика розвитку творчих здібностей, особистісних якостей. Для цього застосовуються акмеологічні технології, спрямовані на розвиток внутрішнього потенціалу, підвищення професіоналізму й адаптивних можливостей людини. До числа акмеологічних можна віднести такі технології: ігрові (дидактична гра, технології ігромоделювання), розвивального навчання, особистісно орієнтованого навчання, метод проектів, технології навчання у співпраці. Акмеологічний підхід вимагає постійного вдосконалення форм навчання. Тобто поруч із традиційними для

активізації позиції учня варто практикувати інноваційні форми навчальної діяльності.

Одна з найбільш важливих складових проєктувальної культури вихователя є цілепокладання. Постановка людиною певних значущих життєвих цілей потенційно містить в собі елемент творчості. Однак реалізувати цей потенціал можуть далеко не всі педагоги. З цієї точки зору їх можна певною мірою умовно розділити на три категорії. Перші – це ті, хто схильний пасивно чекати, що значущі цілі будуть йому придумані і нав'язані кимось ззовні. Протилежність цій групі складають ті, хто віддає перевагу особистісно значущим цілям, хто самостійно вміє знаходити та вільно вибирати. Природно, що між цими групами існує досить велика проміжна група, що володіє якостями і першої, і другої, але переважно вибирає цілі із заданого ззовні стандартного переліку. Дійсно, здатність до творчості – це ще одна складова професійної культури вихователя акмеологічної школи. Наступним за ступенем значущості слід назвати аналітичні і рефлексивні вміння вихователя, причому тут маються на увазі не тільки вміння аналізувати проведене чи побачене заняття, уміння педагога коректувати свою діяльність в залежності від ситуації, але й уміння узагальнювати свій педагогічний досвід, визначати найбільш перспективні й особистісно значущі для методичного самовдосконалення теми. Від ефективності методичної роботи (включаючи психолого-педагогічний супровід навчально-виховного процесу), безпосередньо залежить результативність педагогічної праці, тобто якість освіти. У зв'язку з цим цілком доречно розглядати систему роботи дошкільного методичного об'єднання і його керівника по створенню умов для підвищення якості освіти. Сформовані у вихователя проєктувальні уміння є необхідними умовами для ефективного розвитку їх і в дошкільників.

З огляду на вищезазначене, слід зазначити, що здоров'я дітей є цінністю і умовою підвищення якості освіти в акмеологічному контексті. Сьогодні є всі підстави для розгляду здоров'я як однієї з важливих умов підвищення якості освіти. Від здоров'я людини, уміння її керувати своїми емоціями залежить успішність у професійній та особистій сферах життя. Фізичний і психічний розвиток дитини повинні бути визнані пріоритетними. Проте погіршення стану здоров'я дітей простежується від початку навчання в дитсадку до його закінчення, тобто процес навчання є чинником ризику для здоров'я вихованців дошкільних закладів. Стрімко збільшується число функціональних порушень і хронічних захворювань. Половина дітей дошкільного віку і понад 80% школярів мають хронічні хвороби.

У акмеології поняття "акме" використовується і в більш вузькому значенні, коли мається на увазі досягнутий людиною у процесі її життя найбільш високий рівень стану здоров'я, коли її поведінка як особистості виявляється найбільш яскравим для неї вчинком, що має позитивне суспільне значення, і коли діяльність її як суб'єкта знаходить вираження в максимально можливому для неї і отримує матеріальне або духовне втілення в конкретному результаті її творчості. Якісна освіта передбачає сукупність таких властивостей об'єкта, які обумовлюють його пристосованість до

реалізації соціальних цілей з формування й розвитку особистості в аспектах її навченості, вихованості, виразності соціальних, психічних і фізичних властивостей. Якісна освіта забезпечується всіма рівнями освітньої системи. Особливої уваги заслуговує діяльність вихователя як одного з безпосередніх учасників освітньо-виховного процесу та управлінський потенціал освітнього закладу. У вихователя є можливість організувати свою професійну діяльність на високому рівні за умови постійного самоаналізу, підвищення кваліфікації (через самоосвіту, курси підвищення кваліфікації, Інтернет, відвідування уроків, дистанційні форми навчання і т.д.) і психологічного благополуччя [4].

В. Вакуленко виокремлює, що для акмеології на сучасному етапі розвитку властиві такі характеристики: фундаментальність, інтеграційний характер і гуманістична спрямованість. Фундаментальність теоретичної акмеології виявляється в тому, що вона підійшла до проблеми визначення акмеологічних законів і закономірностей, її інтеграційний характер визначається широкими міждисциплінарними зв'язками, що акумулюють результати комплексних досліджень у вирішенні центральної проблеми – прогресивного розвитку зрілої особистості, яка прагне досягти вершин у цьому розвитку, гуманістична спрямованість виражається в націленості акмеологічних досліджень на благо конкретної особистості, на гармонізацію її розвитку й відносин [1].

О. Завгородня зазначає, що **акмеологічний підхід включає:** вивчення підростаючої людини як індивіда, особистості, індивідуальності і суб'єкта життєдіяльності; орієнтацію дошкільників на постійний саморозвиток, вдосконалення мотивації досягнень, прагнення високих результатів, життєвих успіхів; організацію творчої діяльності дошкільників, створення необхідних умов для самореалізації творчого потенціалу вихователя та вихованців; оцінку якості освіти, процесу її розвитку; виховання духовних якостей молодшої людини: толерантності, людяності, комунікативності, вихованості, полікультурності [5].

Принципи діяльності педагогічного колективу: заохочення і стимулювання розумової, інтелектуальної та пізнавальної діяльності вихованців, навчально-освітніх досягнень колективу та окремої особистості; зв'язок з соціумом, з наукою у всіх сферах діяльності; збереження фізичного, психічного, духовного здоров'я дитини, урахування вікових особливостей; педагогічно-психологічна підтримка вихованців ДНЗ всіма учасниками навчально – виховного процесу; опора на духовні та моральні цінності у життєдіяльності єдиного колективу – педагогів, дітей, батьків; моніторингові вимірювання результатів діяльності вихователя та дітей; демократичність стилю управління на всіх рівнях діяльності ДНЗ [5].

Основні завдання навчально-виховного процесу: здійснення особистісно зорієнтованого та індивідуального підходу до вихованців у процесі виховання і навчання; творче використання новітніх технологій навчання та виховання, вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду; забезпечення високого рівня професійної компетентності педагогів,

заохочення та стимулювання творчої активності та ініціативи педагогічних працівників; створення оптимальних умов для розвитку і самореалізації особистості; здійснення психологічної й педагогічної діагностики загальних і творчих здібностей і нахилів дитини, її обдарувань; вдосконалення методів і форм роботи з обдарованими дітьми; виховання здібностей дошкільників до вільного самовизначення, до творчої діяльності, розвиток теоретичного мислення, навичок соціальної поведінки – створення в ДНЗ акмеологічного середовища, яке забезпечує інтеграцію діяльності суб'єктів педагогічного процесу [5].

Висновки. Інтенсивно розвиваючись останнім часом у взаємодії з теорією управління, педагогікою і психологією акмеологія суттєво змінює акценти в сфері професійної підготовки фахівців і управління навчально-виховним процесом у ДНЗ. При акмеологічному підході домінує проблематика розвитку творчих здібностей, особистісних якостей, що сприяють реалізації індивідуальних якостей кожної дитини. Незважаючи на недостатню розробленість методологічного та понятійного апарату акмеології, акмеологічні принципи, що стали складовою частиною навчально-виховного процесу та управління дошкільним навчальним закладом, дозволяють запропонувати всім суб'єктам освіти нову модель взаємодії і кінцевого результату діяльності дошкільника. Отже, акмеологічний підхід в освіті – це переорієнтація від людини як об'єкта освіти (пасивного сприймача інформації) до суб'єкта освіти, здатного до самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації, що сприяє професійному зростанню та реалізації ключової ідеї розвитку сучасного ДНЗ – підвищенню якості освіти.

Список використаних джерел та літератури:

Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід в теорії і практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусії, Росії : автореф. кан. пед. наук : 13.00.01 / В. М. Вакуленко. – Луганськ, 2008. – 27 с.

Авдимирець Л. Акмеологічна модель навчання як засіб формування успішної особистості / Авдимирець Л. // Історія України (Шкільний світ). – 2012. – № 9/10. – С. 13-15.

Педагогіка успіху (досвід становлення акмеологічної системи ліцею). – К. : Гнозис, 2004. – 684 с.

Кузьменко Л. Учитель у суспільстві знань (акмеологічний підхід) // Освіти і управління. – 2013. – № 1/2. – С. 17-22 б.

Маркова А. К. Основы профессионализма / Маркова А. К. – : Знание, 1996. – 456 с.

Завгородня О. В. Акмеологічна модель художньо обдарованої особистості / Завгородня О. В. // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – №13. – С.7-11.

И. И. Грубчак

**Организация деятельности в дошкольном учебном заведении на
основе акмеологического подхода**

В статье освещены видение организации управления деятельности в дошкольном учебном заведении на основе акмеологического подхода, сосредоточено внимание на внедрениях данного подхода в процессе формирования конкурентоспособности дошкольного учебного заведения. Выделены компоненты акмеологического подхода, обосновано значение конкурентоспособности дошкольного учебного заведения в современных условиях рыночной экономики.

I. Grubchak

**Organization of preschool educational institution on the basis
acmeological approach**

In the article the vision of management activity in preschool educational institution on the basis acmeological approach focuses on the implementation of this approach in shaping the competitiveness of kindergarten. Thesis there is determined components acmeological approach proved important competitive kindergarten in the modern market economy.